

Esbe Spang Hansen

Ebbe Cato Spang-Hanssen

14. september 1928 – 25. januar 2006

Af Morten Nøjgaard

Der er to måder, hvorpå en forsker kan øve en blivende indsats for sin videnskab. For det første naturligvis den egne forsknings originalitet. For det andet – og egentlig lige så indlysende – gennem sin evne til at inspirere andre til forskergerning som den fødselshjælper, uden hvis igang sættende virksomhed videnskabens børn ikke ville komme til verden.

Hvem var størst, Platon eller Sokrates? Spørgsmålet kan ikke besvares, for begge åndstyper må findes, hvor videnskab skal trives. Men sikkert kan man sige, at den videnskabsmand er størst, som i sig evner at forene de to åndstyper. Et sådant menneske var Ebbe Spang-Hanssen.

I ganske særlig grad skal en stor forsker være en model, som den næste forskergeneration kan se op til, kan måle sig selv op imod, et forbillede, som viser vej, indgyder tillid, giver styrke. Vigtigst af alt, modellen skal ved sit eksempel vise, at det hele nytter noget, at videnskab er en ædel idræt, en af de sysler, som gør livet værd at leve. Sådant et forbillede var Ebbe Spang-Hanssen også.

Han blev født den 14.9.1928, blev i 1946 nysproglig student og seks år senere cand.mag. i fransk og dansk. Han blev samme år, 1952, gift med Gerda Spang-Hanssen, som Spang 47 år senere hyldede så smukt i fortalen til Aymé-bogen (»Enfin je remercie le ciel de m'avoir donné une femme qui aime rire«). Spang efterfulgte i 1955 Knud Tøgeby som adjunkt ved Øregaards gymnasium (1955-61). Pudsigt nok blev han selv på gymnasiet afløst af endnu en kommende franskprofessor, John Pedersen. Også som dansk lektor ved Sorbonne (1961-64) fulgte Spang i sporene af sine berømte forgængere: Andreas Blinkenberg (1925-28), F.J. Billeskov Jansen (1938-41), Hans Sørensen (1946-49) og igen Knud Tøgeby (1951-52).

Efter en kort, men betydningsfuld afstikker til Aarhus blev Spang i 1966 udnævnt til professor i romansk filologi ved Københavns Universitet. I 1986 skiftede han til et professorat i datalingvistik.

Allerede dette korte curriculum siger meget om spændvidden i Spangs interesser: dansk, fransk, datalingvistik, hvortil kommer et livslangt engagement i gymnasieskolens forhold og en omfattende produktion om videnskabsteori og kulturkritik.

I sit videnskabelige virke var Spang en fornem viderefører af den danske filologiske tradition, hvor studiet af sprog, litteratur og samfund går hånd i hånd. Jeg behøver blot inden for mit eget fagområde at nævne Kristoffer Nyrop, Andreas Blinkenberg og Knud Tøgeby. For dem alle måtte universi-

tetets sprogstudium anskues som en helhed, bundet sammen af interaktionen mellem sprog og kultur.

Som universitetsforsker var Spang på en og samme gang en original syntaktiker, en datalingvistisk pioner, en skarpsindig litterat og en engageret humanist. Inden for alle disse områder foreligger der en omfattende produktion fra denne myreflittige forskers hånd. Hans arbejder er altid lødige, altid udfordrende.

Der kan dog ikke være tvivl om, at strengt videnskabeligt set ligger Spangs hovedindsats inden for moderne fransk lingvistik. Hovedværket er selvsagt disputatsen fra 1963, *Les prépositions incolores du français moderne*, et værk, der skulle vise sig at varsle nye tider i dansk lingvistik, ligesom Tøgebys *Structure immanente* (1951) gjorde det i sin tid.

Det siges, at emnet, de franske præpositioner, var foreslået ham af Andreas Blinkenberg, der en dag skulle have sagt til sin unge medarbejder, med den naturlige autoritet, Blinkenberg som få andre udstrålede: »Ja, jeg har tænkt mig, at De skulle arbejde med præpositioner.« Sådan blev det i alt fald; de franske præpositioner blev Spangs skæbne.

Umiddelbart kunne det se ud, som om disputatsen »blot« ligger i umiddelbar forlængelse af den solide danske tradition for korpus-baserede synkrone syntaktiske undersøgelser, en tradition, som Blinkenberg selv, Holger Sten eller naturligvis først og fremmest Kristian Sandfeld prægede. Men i virkeligheden betegner Spangs disputats et opbrud ikke bare fra korpuslingvistikken og Københavnerskolens »immanente« strukturalisme. Den betegner også et gennembrud for integrationen af semantik og syntaks, en integration, som er en indlysende nødvendighed for studiet af præpositioner, men som desuden i dag er en nærmest selvfølgelig metodeholdning. Det kan ikke undre, at Spang havde en vis svaghed for Københavnerskolens enfant terrible, Viggo Brøndal.

I en gennemgang af nordisk romanistik bemærker Spang, at Sandfelds syntaktiske arbejder om moderne fransk tager sig ud som en prunkløs empirisk systematisering af en mængde eksempler, men at de i virkeligheden hviler på en dyb teoretisk indsigt i sprogets system. Ganske det samme kan man sige om Spangs egen disputats. Den er en systematiseret eksempelsamling, men den er først og fremmest den første rigtig videnskabelige beskrivelse af den regelbaserede interaktion mellem præpositionernes semantik og syntaks. Spang selv udtrykte det med karakteristisk beskedenhed således i indledningen til disputatsen: han vil undersøge »de ansatser til system, der måtte være [i præpositionsbrugen]«, og især vil han »tilnærme indholdsstudiet til studiet af former og funktioner.« (s. 11).

De såkaldt farveløse præpositioner på moderne fransk er de tre hyppigst forekommende, de, à og en. De stiller sprogbeskrivelsen over for et dobbelt problem. For det første bruges de til at udtrykke en forvirrende mangfoldighed af relationer, som umuliggør en enkel semantisk definition af deres

betydning. Tidligere forskning havde reelt givet op over for dette problem, idet man foreslog at kalde de tre præpositioner »abstrakte« eller endog »betydningstomme«, hvilket unægtelig ikke fremmer forståelsen af den sproglige sammenhæng og af syntagmernes opbygning. For det andet alternerer de tre præpositioner på tilsyneladende uforudsigelige måder med andre usammensatte præpositioner, de såkaldt farvede, som har et mere velafgrænset betydningsindhold og et snævrere anvendelsesområde.

Som naturligt er for en Københavnerlingvist, er det Spangs ambition at finde »det næsten mekaniske princip« for præpositionernes alternering. Før Spang fandtes kun spredte tilløb til en formalisering af disse alterneringer. Mestendels måtte man tage til takke med »mere eller mindre forcerede betydningsdistinktioner« (s. 246), som Spang viser ikke holder i mange tilfælde.

Spangs afgørende greb er at udskifte disse tidligere intuitive semantiske definitioner med funktionelle. Hans »mekaniske princip« består i at beskrive alterneringerne som bestemt af konstaterbare sproglige variationer. Han kan således bestemme de farveløse præpositioner som »de præpositioner, der ved ændret artikelbrug [...] er udsat for at blive udskiftet med andre usammensatte præpositioner« (s. 246).

Spangs andet metodiske greb er at gøre leddenes sammenknytningsgrad til den vigtigste udløsende faktor for præpositionsvalget. Jo tættere kohæ-sion, desto større er sandsynligheden for forekomst af en farveløs præposi-tion. Det må understreges, at sammenhængs- eller tilknytningsgraden ikke hos Spang er et semantisk mantraord, men en syntaktisk realitet, der kan måles gennem en række konkrete sproglige størrelser, såsom leddenes flytbarhed, indbyrdes afstand, tilstedeværelsen af determinanter osv.

Fremgangsmåden til at fange disse funktionelle mekanismer er at opstille alternerende præpositionspar ud fra den semantiske relationstype, de to præpositioner begge udtrykker (årsag, hensigt, bevægelse til/fra, sted osv.). Ud fra sit righoldige eksempelmateriale undersøger Spang så, om der er fri variation, eller om der er bestemte sproglige faktorer, der udløser valget, f.eks. artikel ved præpositionens styrelse, verbets betyd-ningsklasse, det determinerede leds ordklasse, præpositionsleddets alter-nering med bundet pronomen (de – en, à – y), den syntaktiske kohæ-sion (ordstillingens indflydelse), for blot at nævne nogle af disse faktorer.

For eksempel kan både de og par anvendes om den virkende årsag. Valget bestemmes af verbernes betydning; hvis nemlig verbalhandlingen udspringer af en viljesakt, kræves par (rougir de pudeur vs se taire par pudeur, s. 51).

Både à og avec kan udtrykke en nærmere bestemmelse. Spang konstaterer, at det er avec, der må vælges, når det determinerende led er adskilt fra det determinerede, eller når det selv er determineret med andet end bestemt

artikel (un homme aux cheveux presque gris vs un petit homme brun, avec des cheveux frisés, s. 124).

Det er også i mange tilfælde kohæsiionsgraden, der afgør, om man skal vælge à eller dans for at udtrykke lokalisering (au commissariat vs dans les commissariats, s. 184). Tidligere definerede man forskellen rent semantisk som en forskel mellem punkt og rumlighed (»intériorité«), men det passer kun i nogle tilfælde (être au cinéma vs dans le cinéma).

Efter disputatsen fortsatte Spang med at arbejde med moderne fransk syntaks og publicerede herom en række artikler, bl.a. om relativsætninger, om hjælpeverber, om passiv osv. I de senere år orienterede han sig mere og mere mod den kognitive lingvistik og dermed mod almene (ikke specifikke franske) sproglige grundspørgsmål. Særlig blev han optaget af rummets sproglige udformning og vendte dermed på en måde tilbage til disputatsens hovedemne, for præpositioner har jo i høj grad noget at gøre med genstandes placering i rummet og deres indbyrdes logiske forhold.

Lad mig blot som eksempel på Spangs arbejder herom nævne hans elegante behandling i en artikel fra 1990 af følgende intrikate spørgsmål: »Hvordan får man en computer til at tildele et substantiv de rette adjektive betegnelse for de tre dimensioner?« Udgangspunktet er den forvirrende situation, at vi på fransk har 5 betegnelser for de tre dimensioner; ligesom på dansk: tyk, høj, lang, bred, dyb (og så ser vi endda bort fra de negative betegnelser, såsom smal, flad, kort osv., som ikke kan bruges til at måle udstrækning: papiret er 5 cm kort). Ydermere kan den samme dimension betegnes med varierende adjektiver. Spangs elegante løsning bygger på en hierarkisk komponentiel semantisk analyse, hvor man isolerer netop den komponent, der udløser en given dimensionsbetegnelse. Derpå bestemmer man den hierarkiske rækkefølge af de udslagsgivende komponenter: hvilket dimensionelt træk ved genstanden skal computeren først tage hensyn til. Spangs algoritme til at styre computerens valg af rumadjektiver er ikke fuldkommen; han viser netop, hvor forbavsende mange faktorer der skal tages i betragtning, hvis man skal kunne formalisere alle valgmulighederne (opstille et mekanisk princip, som han sagde i disputatsen).

Kronen på Spangs sprogvidenskabelige værk kom så sent som i 2002, *Sprogets verden og din. Om menneskets mærkværdige evne for sprog*. Ligesom sine forgængere Kristian Sandfeld (*Sprogvidenskaben. En kortfattet fremstilling af dens metoder og resultater*, 1913 (1923)) og Louis Hjelmslev (*Sproget. En lille introduktion*, 1963), ønskede Spang at fortælle et bredere publikum, hvordan videnskaben i dag ser på sproget, dens problemstillinger og metoder. Det blev en fremragende indføring, som bør være alle sprogstuderendes grundbog. Samtidig rummer bogen også den hvasse sprogpolitiske pointe, at en skole uden grammatik er den sande »sorte skole«:

Grammatik er [...] det mest specielt menneskelige ved vores sprogbevne. Hvad der står i grel modsætning til traditionelle danske forestillinger om grammatik som indbegrebet af den umenneskelige sorte skole. (s.111)

Inspireret af kognitiv lingvistik og datalingvistik har Spang bygget sin indføring ganske utraditionelt op. Ikke efter lingvistikens mange underdiscipliner, for Spang går hele tiden ud fra forholdet mellem verden og sprog. Han hefter sig ved, hvorledes sprogene opdeler og dynamiserer den fysiske og psykiske verden, og hvorledes ytringerne først får mening, når de sættes ind i en konkret menneskelig interaktion. Hans universaliserende og antirelativistiske tilgang hviler på den overbevisning, at alle sprog dybest set er udviklet ud fra de samme begrebsmæssige universalier og en fællesmenneskelig fysiologisk og psykisk struktur:

Mit standpunkt er at de fleste af sprogens grundbegreber i den sidste ende bygger på naturgivne forhold, men at kulturerne, og dermed sprogene, har kunnet vælgge at lægge vægt på forskellige skel. (s. 45)

En redegørelse for sprogvidenskabsmanden Ebbe Spang-Hanssen ville være meget ufuldstændig, hvis den ikke fremhævede hans to store grammatiske indsatser. Sammen med Carl Vikner og John Pedersen forfattede han i 1970 (ny udgave 1980) den første virkelig videnskabelige universitetsgrammatik, berømt som »Den blå grammatik«, der blev brugt som grundbogen i fransk grammatik i hele Norden. Hjulpet af Magnus Berg og Ghani Merad påtog Spang sig kæmpearbejdet med at udgive den enorme franske grammatik, som Knud Togeby havde efterladt sig i kun delvist færdigt manuskript ved sin alt for tidlige død i 1974. Resultatet blev de monumentale fem bind *Grammaire française* (1982-85), som har bevaret Togeby's kolossale sproganalytiske arbejde for eftertiden.

Som datalingvist ydede Spang en pionerindsats. Han blev en af hovedkræfterne i opbygningen af det nye forskningsområde. Hans vejledning blev afgørende for mange ph.d.-studerende, ikke mindst fordi han kunne forene dyb sproglig indsigt med computerteknologi. Han kunne som ingen anden sætte sig hos en studerende og få dennes program til at køre. Han blev en af hovedkræfterne i det store europæiske projekt Eurotra om maskinoversættelse og arbejdede bl.a. sammen med Bente Maegaard med segmentering af de sproglige kæder.

Spang følte sig hjemme i det nye miljø, hvor målet er sproglige beskrivelser, der kan bruges af en computer. Hvad skal vi med dybsindige, f.eks. immanent strukturalistiske »forklaringer«? Nej, når vi har kriterier nok til, at

maskinen kan behandle det sproglige input, er der ingen grund til at spekulere videre!

Spangs sidste arbejde, »Sprogteknologi og humaniora«, publiceret posthumt i 2006, kæder på typisk spangsk manér det gamle, det historiske perspektiv, sammen med det nye, fremtidsperspektivet. Han tager sit udgangspunkt i Descartes' »Afhandling om mennesket« (*Traité de l'homme*, 1664), hvori Descartes fremsætter sin berømte opfattelse af kroppen som en maskine. Ligesom Descartes' mekanistiske tolkning af de fysiologiske processer fik enorm betydning for biologi og psykologi, siger Spang, således vil computerteknologien sætte sig afgørende spor i sprogvidenskaben (s. 40). Han peger på tre afgørende forhold. For det første er computeren en maskinel procesmodel; for det andet nødvendiggør computerens matematiske konstruktion en komponentiel analyse af sproget; endelig må den sproglige analyse globaliseres, for computeren arbejder med alle sproglige niveauer samtidigt, ellers kan den ikke »forstå« udsagnet (»den rigtige sproglige forståelse [afhænger] af en fælles verdensforståelse hos sprogbrugerne, for eksempel forståelsen af hvordan tiden og rummet er organiseret« s. 44).

Havde det ikke været for Andreas Blinkenberg, ville Spangs hovedindsats måske være faldet inden for litteraturstudiet. Hans anlæg herfor var i alt fald åbenbare. Det er betegnende, at han samtidig med den sproglige disputats arbejdede på en litterær afhandling, udgivet næsten samtidigt, nemlig i 1964, *Corneilles livsfilosofi*.

Det var for øvrigt emnet for hans første foredrag i Filologisk-historisk selskab, som Ebbes far jo var formand for i en menneskealder, holdt den 23. september 1964. Også Spangs næste litterære arbejde, *Erasmus Montanus og naturvidenskaben*, som blev udgivet af Holbergsamfundet allerede året efter, var emnet for et foredrag den 7. april 1965.

Allerede med disse to afhandlinger aner vi konturerne af Spangs litterære profil. Gennem hele livet var en af hans favoritter Montaigne; fascinationen af dennes *Essais* ligger bag Corneille-bogen. Han delte denne fascination med Andreas Blinkenberg, hvis store bog om Montaigne er den vigtigste på dansk. Spang var for øvrigt konsulent ved Else Henneberg Pedersens nyoversættelse af *Les essais*. Den vigtigste mentor forblev dog nok for ham Ludvig Holberg (måske den fædrene arv?). Den tredje favorit var, som vi skal se, den nyere franske humorist, Marcel Aymé. Vi ser således en trefløjet figur aftegne sig: den ironiske skeptiker, den lærde humanist og den fordomsfri satiriker. Det er denne sammensatte figur, vi genfinder i alle Spangs litterære arbejder.

Analysen af Corneilles stoicisme var ny for sin tid. Spang havde før andre blik for det værdifulde i Corneilles sene tragedier og for, at den cornelianske hovedkonflikt ikke står mellem pligt og kærlighed, men mellem accept af eller modstand mod skæbnen. Spangs synspunkter er senere slået igennem

i Corneille-kritikken. Det er stor skade, at dette originale arbejde aldrig er blevet oversat til fransk (modsat f.eks. Valdemar Vedels om Molière m.fl.).

I Holberg-bogen behandles det paradoks, at Erasmus latterliggøres for at hævde naturvidenskabeligt korrekte anskuelser (jorden er rund, universet er copernikansk), skønt Holberg selv må have været overbevist om disse antagelsers sandhed. Forklaringen findes i datidens videnskabelige hovmod og foragt for den gemene hob, som savnede mulighed for at forstå den nye videnskab. Denne foragt var Holberg dybt imod. Erasmus latterliggøres, fordi han vigter sig af en viden, der ikke er særlig væsentlig; det, der betyder noget, mener Holberg, er »samfundet lige for vores næse« (s. 68).

De to holdninger har Spang eksemplificeret i en sigende modstilling af passager fra Kepler og Holberg. Kepler er åndsfyrsten, der skriver for eliten:

Astronomen har nok i den ære det er at skrive for
vismænd og ikke for tåber, for konger og ikke for
fårehyrder

Holberg ser den énsprede videnskabsmand som pedanten uden sand visdom:

De kaldes vel gemeenlig de Lærdeste, som anvende
deres heele Tid paa at læse Poeter, og henslide deres
hele Liv i Geometrien, Regne-Kunsten og Astronomien;
men de fortiene bedre den Titul, som studere alleene
paa at leve lykosalig.

Det eneste større litterære arbejde, som Spang har publiceret på fransk, er bogen om Marcel Aymé, *La docte ignorance de Marcel Aymé*. Den udkom først i 1999 under Spangs otium, men har været længe undervejs, for lige siden begyndelsen af 70'erne havde Spang arbejdet med Aymé, som han første gang talte om ved den 6. nordiske romanistkongres i Uppsala 1975. Men på grund af hans mange universitetsforpligtelser måtte bogen vente og blev således den første af Spangs tre bogprojekter efter pensioneringen.

Marcel-Aymé-afhandlingen er et dristigt arbejde, hvis sigte er at vise, at Marcel Aymés omfattende værk (romaner, noveller, skuespil mm.) skal læses på en helt anden måde, end man hidtil havde gjort. I offentligheden og i den litterære kritik var Marcel Aymé kendt som humorist, vittig samfundssatiriker og forfatter af underfundige fantastiske fortællinger. Spangs opsigtsvækkende påstand er, at Aymés værk i virkeligheden består af dybsindige iscenesættelser af de eksistentielle dilemmaer, den moderne fysiks revolution af vort verdensbillede stiller mennesket i. Humoristen bliver hos Spang til en filosof om tilværelsens relativitet, for hvem den eneste realitet ligger i den

umiddelbare livsoplevelse, og for hvem hovedfjenden bliver »de absolutte sandheder« i enhver afskygning. Spang underspiller utvivlsomt dialektikken hos Aymé, som f.eks. ses i dennes etik. Aymé dyrker bondesamfundets og naturmenneskets værdier, men ved jo godt som uddannet matematiker og storbymenneske, at den slags lukkede universer ikke kan danne basis for det moderne menneskes etik, der ved sig placeret mellem det uendeligt store og det uendeligt små.

Det er karakteristisk for denne dobbelthed i Spangs analyse, at dens to store inspirationskilder er på den ene side den moderne fysiks fædre (Newton, Einstein), på den anden kritikerne over alle af den videnskabelige erkendelses utilstrækkelighed, Blaise Pascal.

Den sidste Spang, vi skal hilse på, er den samfundskritiske humanist, solidt placeret i Holberg-traditionen. Eller måske snarere Brandes', for Spang var det modsatte af en kulturkonservativ; til gengæld delte han ikke Brandes' hang til at udfordre borgerkabet. Spang nøjedes i sin kritik med underfundigt at lade nutidens dårskeer fremgå af absurde eller selvmodsigende træk i vores kultur.

Et godt eksempel er Spangs beklagelse af den nedprioritering, man i uddannelsessystemet foretager af det historiske perspektiv. I sin sidste bog konstaterer han, at nogle mener, fædrelandshistorien bør afskaffes. Spang kommenterer:

Det ser nu ikke ud til at være nødvendigt med nye initiativer for at nå dette mål. En uheldig skolepolitik [...] har allerede udvirket meget med hensyn til at afskaffe den historiske viden.« (2004, s. 13)

Spangs vigtigste kulturkritiske skrift bærer titlen *Kulturblindhed. Et forsvaret for de humanistiske studier*, som indbragte ham Brandes-prisen i 1977.

Det er et stærkt forsvar for humaniora. Hovedsynspunktet er, at da vi som mennesker lever i tiden, er vores virkelighedsoplevelse i vid udstrækning bestemt af historien, det vil sige det kompleks af den menneskelige fortids begivenheder og erfaringer, Spang kalder kultur. Hvis vi tror, vi kun lever i nutiden med blikket stift rettet mod fremtiden, forblænder vi os selv; vi bliver ude af stand til at erkende og forstå den virkelighed, vi rent faktisk befinder os i. Vi bliver »kulturblinde«, og det er en blindhed, der let kan blive livsfarlig, fordi den gør os til et let bytte for fordomme og falske absolutte sandheder, der legitimerer fordømmelse og vold. De humanistiske studiers vigtigste opgave må således være at skærpe vores »kultursyn«, dvs. øge vores bevidsthed om vores kulturafhængighed. Humaniora skal desuden medvirke til at opbygge en sammenhængende virkelighedstolkning og skal,

for det tredje, opøve de intellektuelle forudsætninger for at handle fornuftigt.

Altså et helt etisk program for humaniora. Men også et program med mange minefelter, som Spang bestemt ikke fik strøget rene. På grund af hans indgroede afsky for de absolutte sandheder og de skråsikre påstande munder ræsonnementerne ofte ud i et sympatisk, men lidet klargørende 'både-og'.

Sikkert er det dog, at kultur- og værdirelativist var han ikke. Et sted i *Sprogets verden og din* siger han for eksempel: »Rigtig humanisme er både en overbevisning om menneskenes helt fundamentale ensartethed og om deres frihed til at vælge forskellige livsformer« (s.13). Enhver form for religion lå Spang fjernt. Han kunne endog af og til lyde som en fortaler for oplysningstidens antireligiøsitet, f.eks. i *Humanisme og hornmusik* (1989):

For de fleste moderne mennesker er de traditionelle religiøse myter umulige at tro på. For eksempel den såkaldte kristne forsoningslære [...]. (s. 72)

Men selvom han som sagt altid formulerede sig meget forsigtigt, var Spang inderst inde overbevist om transcendensens nødvendighed. Han troede, som vi har set, på sprogets universalier, på en almen menneskelig natur, på sandhed som absolut krav for menneskelig kommunikation (at lyve var for ham den mest vederstyggelige af alle menneskets mange laster), på eksistensen af »en hvidkitlet specialiseret objektiv viden« (*Kulturblindhed*, s. 44), ja endog på moralbegrebernes absolutte natur: »Men på de afgørende områder i livet, ved vi alligevel godt, hvad god moral er.« (*Hornmusik*, s. 63). Derfor er Spang ikke i tvivl om, at selve det at være menneske indebærer en etisk forpligtelse: »[mennesket] har fra naturens hånd nogle særegne evner der giver det særegne krav og forpligtelser.« (*op.cit.*, s. 69)

Som man ser, var Spang en ægte oplysningsmand, helt i Holbergs ånd. Holberg var for øvrigt netop helten i Spangs mest kulturkritiske pamflet, *Humanisme og hornmusik*, 1989. Spangs tolerance udspringer som Holbergs af en urokkelig tro på den menneskelige fornufts universalitet.

Det er på den baggrund helt konsekvent, når Spang i et bidrag til undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse* i 1996 formulerede sin humanistiske trosbekendelse således:

Jeg tror, det er humanioras vigtigste opgave at forklare tilværelsen i et menneskeligt sprog. Der er ikke noget værre for os mennesker, end når vi ikke kan få tilværelsen til at hænge sammen og forstå den. Det har altid været humanistens hovedopgave at redegøre for,

hvordan mennesker oplever verden, og at oversætte disse oplevelser fra en kulturs sprog til en anden, at gøre det fremmede fortroligt, hvad enten det fremmede er noget, der er langt væk i tid eller i rum. Vi lever i en yderst kompleks total situation, som vi er ude af stand til at sætte på formler. Det er os selv, der skal leve vores liv, ikke maskinerne, der skal leve det for os. Derfor skal vi selv kunne forstå, både for at undgå frustrationsfølelsen ved ikke at forstå, hvad der foregår, og for at kunne handle.

Spangs betydning for det faglige miljø på Københavns universitets romanske institut var meget stor. Hans omsorg for kollegerne var legendarisk, og hans pligtfølelse i udførelsen af de administrative opgaver, han i øvrigt nærmest betragtede som nødvendige onder, var imponerende.

Spang brugte megen tid og kræfter på undervisning og vejledning. Han besad en usædvanlig evne til at lytte og til at sætte folk i gang. Hans talrige elever mindes ham med respekt og taknemlighed.

Helt siden gymnasielærertiden så Spang eleverne ikke som tomme kar, men som aktive medarbejdere. Han holdt meget af teamwork, og det er karakteristisk, at han publicerede mange arbejder i samarbejde med yngre forskere.

Modsat kollegaen Togeby havde Spang forståelse for studenteroprørets angreb på hierarkier og værdinormer. Skønt Togeby var helstøbt demokrat, havde han stort besvær med at møde de oprørske studerende i positiv dialog. Det var overhovedet ikke noget problem for Spang på grund af hans evne til at anskue en sag fra alle sider. Han kunne sætte sig ind i de enkeltes bekymringer og hensigter. Jeg må tilføje, at det så også kunne gøre det svært for ham at skære igennem og træffe valg, der gør ondt. Til gengæld tror jeg nok, de fleste af mine tilhørere vil nikke ja til Spangs slutkommentar til studenteroprøret: »Men jeg tror også lærerne har haft ret i at forsøge at holde fast på nogle præcise faglige krav.« (*Kulturblindhed*, s. 83)

Spang var et aktivt medlem af vores Selskab, som han blev optaget i i 1982. Hans bidrag til Selskabets fornemme publikation *Videnskabens énhed* -?, 1990, »Hvad er humanistisk videnskab, og hvorved adskiller den sig fra naturvidenskaben?«, leverer endnu et smukt forsvar for humanistisk videnskab. Hans sidste indlæg i denne bygning fandt sted – så vidt jeg ved – så sent som den 2. oktober 2004 i anledning af Filologisk-historisk samfunds 150-årsdag over emnet »Fra historisk dannelse til kulturbevidsthed«, og endnu den 4. november 2005 deltog han i diskussionen ved Selskabets temadag om »teori og empiri i naturvidenskab og humaniora«.

Det er en stærk oplevelse at få lejlighed til at skue ud over et rigt forskerliv,

fyldt med videnskab, samfundsengagement og frugtbart samliv med kolleger og familie.

Spang selv var sparsommelig med de store ord. Han var den stilfærdige forsker, der gik rundt med et venligt smil på læben og tænkte over tingene. Over hvad det vil sige at være videnskabsmand, og hvad det vil sige at være samfundsborger, og om hvordan de to størrelser forholder sig, eller rettere burde forholde sig til hinanden.

Spang var også som forsker meget beskeden. Selvom han heldigvis ikke var så selvudslettende som min beundrede lærer Holger Sten, faldt det ham svært at vurdere sin egen indsats efter fortjeneste. I et brev til mig fra november 1977, på et tidspunkt hvor han forberedte sin opposition til Sven Skydsgaards banebrydende disputats om spansk infinitiv, skriver Spang således: »Vi kommer vidt omkring i vores branche, og jeg trykkes mere og mere af en følelse af at være en dilettant på mange områder, og ikke en rigtig specialist på nogen.«

Som jeg har vist, kan vi andre roligt slå fast, at Spang var en højt estimeret forsker og specialist på adskillige områder. Men alligevel kan han nok have ret i at kalde sig selv dilettant, hvis man altså tager ordet »dilettante« i sin oprindelige, italienske betydning, nemlig anvendt om den, der med lidenskab interesserer sig for et kunstnerisk eller videnskabeligt område.

Spang elskede sine fag. Han nærrede en ægte lidenskab for den stræben, der er al videnskabs adelsmærke, søgen efter sandhed. Hans livs motto kunne have været Rousseaus valgsprog »vitam impendere vero«, at leve livet i sandhedens tegn.

Med Ebbe Spang-Hanssens død den 25. januar 2006 har dansk videnskab mistet en stor humanist.

Ære være hans minde.

Citerede arbejder af Ebbe Spang-Hanssen:

Les prépositions incolores du français moderne. Kbh. 1963.

Corneilles livsfilosofi. Studier fra Sprog-og oldtidsforskning, nr. 255. Kbh. 1964.

Erasmus Montanus og naturvidenskaben. Holbergsamfundet. Kbh. 1965.

John Pedersen, Ebbe Spang-Hanssen, Carl Vikner, *Fransk syntaks.* Kbh. 1970.

Romance Studies in Scandinavia. RIDS nr. 33. Romansk institut, KU, 1975.

Kulturblindhed. Et forsvar for de humanistiske studier. Kbh. 1976.

Bente Maegaard og Ebbe Spang-Hanssen, *Datamatisk segmentering. Rapport om procedure til segmentering af franske tekster*. Institut for anvendt og matematisk lingvistik, KU, 1976.

Henrik Prebensen og Ebbe Spang-Hanssen, *De franske relativsætningers typologi*. RI, KU, 1977.

John Pedersen, Ebbe Spang-Hanssen, Carl Vikner, *Fransk grammatik*. Kbh. 1980.

Hanne Ruus & Ebbe Spang-Hanssen, *Investigation of the Verbal System for EUROTRA*. Institut for nordisk filologi, KU, 1981.

La notion de verbe auxiliaire. In : *Analyses grammaticales du français*. Ed. Michael Herslund et al. Kbh. 1982, ss. 5-16.

Knud Togeby, *Grammaire française*, vol I-V. Ed. Magnus Berg, Ghani Merad og Ebbe Spang-Hanssen. Kbh. 1982-85.

L'élaboration et la publication de la »Grammaire Française« de Knud Togeby 1982-1984. A partir du manuscrit de l'auteur. In : Actes du 8e congrès des romanistes scandinaves. Helsinki 1986.

Gregers Kock & Ebbe Spang-Hanssen, *Sproganalyse og -generering. Nogle datalingvistiske prolog-programmer*. Institut for anvendt og matematisk lingvistik, KU 1987.

Jens Erlandsen & Ebbe Spang-Hanssen, *Om at få en datamat til at forstå rumlige adjektiver*. Skrifter om anvendt og matematisk lingvistik, KU, 1988.

Humanisme og hornmusik. Kbh. 1989.

Hvad er humanistisk videnskab, og hvorved adskiller den sig fra naturvidenskaben? in: *Videnskabens énhed-?* Videnskabernes Selskab 1990, ss. 115-129.

La sémantique des adverbes spatiaux. In: *Revue Romane*, 25,1,1990, ss. 292-309.

De la structure des syntagmes à celle de l'espace. In : *Langages* 1993, nr. 100, ss. 12-26.

Peter Molbæk Hansen, Niels Reinholt Petersen, Ebbe Spang-Hanssen, *Syntactic Boundaries and Pauses in read-aloud Danish Prose*. In: *Nordic Prosody VI. Papers from a Symposium*. Ed. Björn Granström et al. 1993, ss. 159-172.

Naming the Dimensions of a Spatial Object. In: *Sprache-Kommunikation-Informatik*. Ed. Josef Darski & Z. Vetulani. 1993.

Vores tvedelte kultur. In: *Uddannelse* 1996, 1.

La docte ignorance de Marcel Aymé. Paris 1999.

Sprogets verden og din. Om menneskets mærkværdige evne for sprog. Kbh. 2002.

Hukommelsens skæbne: et kulturhistorisk perspektiv. Kbh. 2004.

Sprogteknologi og humaniora. In: *Sprogteknologi i dansk perspektiv: en samling artikler om sprogforskning og automatisk sprogbehandling*. Red. Anna Braasch et al. Kbh. 2006, ss. 39-50.